

Najô ùczba

EDUKACYJNY DODŌWK DO „PÒMERANII”, NR 9 (91), LËSTOPADNIK 2015



WËDANIË ÛDËTKŌWIONË
PRZËZ MINYSTRA
ADMINISTRACJI I CYFRIZACJI

Teréza Jelińskô

Nórcëk jigrów dlô nômnieszich

Króm z bawidłama

Cwiczënk 1

Jakô pòzwa krómù pasëje do wëzgódczi? Wëbierzë z ramczy i dofùluj tekst:

ruchna brzôd i ògardowizna bawidła

Za nôdpisã
farwny, snôzi swiat.
Wiéta, chto tu mieszkôł?
Môłi miedwiédzk Pat.
Mieszkô tuwò jesz
sto bawidłów jinszych.
Ždajã za Gwiôzdkã
abò za roczëznã.

Cwiczënk 2

Co mùsi zrobic, żebë wszëtcë wiedzëlë, że to je króm z bawidłama? Domaluj bawidła w ôknach wëstawë.

Cwiczënk 3

Òtocz kóleczkã bawidła, jaczima lubisz sã bawic. Przeczëtôj glosno jich pòzwë.



wôzyk



autkò



miedwiédzk



žòtnërziczi



wóz ògniowi strażë



pùpka



pùzzle



bala



dodómk dlô ùpów



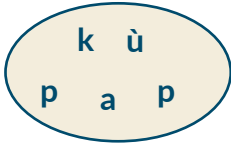
kloczci



SKARBNIKA
KASZUBSKA

Cwiczeńk 4

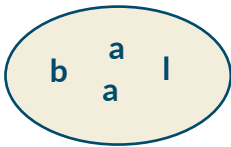
Jaczé bawidła jidze kùpic w krómie? Wëzgôdnij pòzwë z lëtrówëch rozsëpónków, a pózni pòłączë pòzwã z òbrôzkã. Dopiszë felëjącé lëtrë w pòdpisach pòd òbrôzkama.



.....



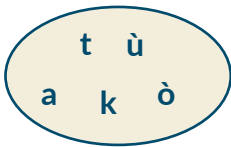
b l



.....



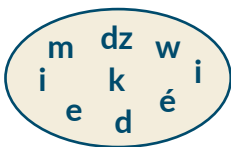
atk



.....



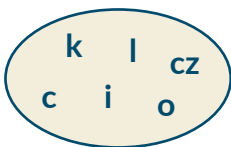
p pk



.....



kl ccz



.....



mied iédz

Cwiczeńk 5

Nalézë i zapiszë schòwóné pòzwë bawidłów:

a	p	ù	z	z	l	e
k	l	o	c	c	z	i
i	p	z	e	m	w	a
m	ù	h	n	e	r	ù
e	p	i	t	r	a	t
n	a	w	ò	z	y	k
t	m	ë	w	i	k	ò

.....

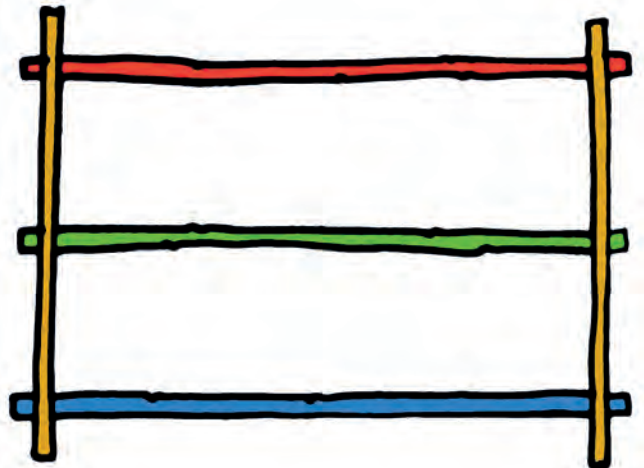
Cwiczeńk 6

Przecztòj òpòwiòstkã:

Fräck ùdbòł sobie, że zrobi młòdszi sosterce Aneczce niespòdzónkã. Zbùdowòł z farwnëch déleczków szafkã. Ùstawil jã w nòrcë jizbë pòd òknã. A pózni wzał sã za ùktòdanié bawidłów. Na nòniżsi pòlëcë pòložil: dodómk dlô pùpów, wóz ògniowi strażë i àùtkò. Na wëstrzédny pòlëcë nalaztë sã: pùzzle, żòłnërziczi, wòzyk i klocczi. Na sami gòrze bëtë pùpa, miedwiédzk i bala. Ale to bëta ùcecha, czej Anka wësza do jizbë. Dzëwczãtkò wëzdrzało na brata i rzekło: Të mie tu zrobił snòżã wëstawã bawidłów, jak w pròwdzëwim krómie.

Cwiczeńk 7

Pòmòżë Aneczce pòùktadac bawidła na szafce.



Michŏt Kargùl

Tĕmat: Krĕjamnŏ Wŏjskŏwŏ Őrganizacjŏ „Grif Pŏmŏrsczi”

Cĕle ùczbĕ

Ùczĕn:

- bĕdże rozmiŏt przedstawić jeleznosćĕ žĕcĕgŏ mieszkancŏw Kaszĕb ōb czas II swiatowi wŏjnĕ
- bĕdże rozmiŏt ōbjasnić pŏjĕca: kŏnspiracjŏ, Niemiec-kŏ Nŏrodowŏscowŏ Lĕsta, eingedeutsch, naczelny kŏmendant, lesny bŏnker
- zapŏznŏ sĕ z pŏstacjama: Jŏzefa Dambka, Jŏzefa Gerszewsczĕgŏ, ks. Jŏzefa Wrĕczĕ
- bĕdże pŏtrafił scharakterizowac kŏnspiracyjnĕ dziejnotĕ „Grifa” ōb czas II swiatowi wŏjnĕ
- mdze rozmiŏt przedstawić ōbsĕd dziejaniŏ „Grifa”, jaczi bĕł pŏdŏwŏny w czasach kŏmùnisticznĕch i terŏ
- pŏznŏ biografiĕ wĕbrŏnĕgŏ ŏŏtniĕrza „Grifa” dziejajĕcĕgŏ w jegŏ ōkŏlim.

Metodĕ

Elementĕ wĕkładu, dyskùsjŏ, prŏca ze zdrŏdŏtowim tekstĕ, rozwiĕzywanie zadaniŏw z kŏrtĕ prŏcĕ.

Bibliografiŏ

Andrzej Gĕsiorowski, Krzysztof Steyer, *Tajna Organizacja Wojskowa Gryf Pomorski*, Gdańsk 2010.

Czesław Knopp, *Przez Stalingrad do Londynu. Opowiadanie z czasu wojny*, Tczew 2007.

PRZEBIĖG PRŐCĖ

Wstĕpny dzĕł

Szkŏlny/szkŏlnŏ pitŏ ùczniŏw ō jeleznosćĕ wĕbùchù II swiatowi wŏjnĕ i ō to, jak wĕdrza sytuacjŏ na Gduńszcim Pŏmŏrzm ōb czas ōkùpacji. Pŏ zebranim wĕpŏwiescow systematizĕje wszĕtczĕ infŏrmacje, przĕbŏcziwajĕcĕ datĕ rozpŏczĕcŏ wŏjnĕ, nŏwŏzniĕszĕ biŏtczi (biŏtka w Bŏrach Tĕchŏlszczich, bronieniĕ Wĕbrzeżŏ), a tĕż nastawieniĕ Niemcow do Pŏlŏchŏw.

I. Krwawŏ jesĕn

Szkŏlny/szkŏlnŏ stŏwiŏ pitaniĕ do dyskùsji: dlŏcze Niemcĕ ùdbelĕ so wĕmŏrdowac na Pŏmŏrzm pŏlsczĕ elitĕ. Őb czas dyskùsji pŏdsztrĕchiwŏ wiadĕ ō mŏlu nŏwiĕkszych mŏrdŏw w Piŏszniczczich Lasach. Pŏ skùŏczony kŏrbiŏnce ùczniowie wĕkŏnĕjĕ zadaniĕ nr 1 z kŏrtĕ prŏcĕ. Pŏ wĕkŏnanim zadania szkŏlny wĕjasniwŏ ùczniŏm germanizacyjjnĕ pŏlitikĕ Niemcow: wprowadzeniĕ Niemiecchi Nŏrodowŏscowi Lĕstĕ (Deutsche Volksliste, DVL) i przĕmùsznĕgŏ wpisywaniŏ na niĕ Pŏlŏchŏw, dostŏwajĕcĕch status „wniemczonĕch” (eingedeutschŏw).

II. Pŏwstaniĕ Krĕjamny Wŏjskŏwi Őrganizacji „Grif Pŏmŏrsczi”

Szkŏlny zapŏznŏwŏ ùczniŏw z pŏstacjama Jŏzefa Dambka, Jŏzefa Gerszewsczĕgŏ i ks. Jŏzefa Wrĕczĕ. Ùczniowie wĕkŏnĕjĕ zadaniĕ nr 2 z kŏrtĕ prŏcĕ. Na spŏdlim *Instrukcji KWŐ* majĕ starĕ zapŏznac sĕ z dejama, jaczĕ przĕswiĕcywałĕ zaŏŏcŏm ti ōrganizacji. W fŏrmie krŏtczĕgŏ wĕkładu szkŏlny wĕjasniwŏ historiĕ pŏwstŏwaniŏ pierszych kŏnspiracyjnĕch ōrganizacji na Pŏmŏrzm, zakłŏdŏnĕch midzĕ 1939 a 1940 rokĕ, na przŏdkù z „Grifĕ Kaszĕbsczim”, zaŏŏżonym przez Jŏzefa Dambka. Pŏtemù przedstŏwiŏ, jak doszłŏ do zĕndzeniŏ z 7 lĕpińca 1941 roku i ùtwŏrzeniŏ Krĕjamny Wŏjskŏwi Őrganizacji (KWŐ) „Grif Pŏmŏrsczi”. Ùczniowie rozrzesziwajĕ zadaniĕ nr 3, a na jegŏ spŏdlim pŏznŏwajĕ ōrganizacyjjnĕ strukturĕ „Grifa”.

III. Dziejaniĕ Krĕjamny Wŏjskŏwi Őrganizacji „Grif Pŏmŏrsczi”

Ùczniowie zapŏznŏwajĕ sĕ z tekstĕ z zadaniĕgŏ nr 4 i pŏ jegŏ przĕczĕtanim ōdpŏwiŏdajĕ na pitania: Jaczi bĕł przĕdny cĕł ōrganizacji?; Jaczĕ bĕłŏ nastawieniĕ „Grifa” do lŏndińszczĕgŏ rzĕdu?; Jaczĕ bĕłŏ ōbrĕmiĕ dziejaniŏ



òrganizacji? Jaczé bëło nastawienié do katolëcczégò Kòscoła i co bëło tegò przëczënë? Pò przeanalizowaniu òdpòwiedzów na te pytania szkólny krótkò wëjasniwò nôwòzniészé òbrëmia dzejaniò „Grifa”: wëdowiédzò, sabòtaże i partizanckò dzejnòta, pòmòganié òsobóm i rodzënom ùstëgòwónym bez Niemców. Szkólny przedstòwiò apartnotã dzejaniò partizancczych partów „Grifa”, tacącëch sã w lesnëch bónkrach rozmieszczonëch na całëch Kaszëbach.

Pòtemù na spòdlim tekstu z zadaniégò nr 5 ùczniowie zapòznòwajã sã z infòmacjami ò sztridach w przednictwie „Grifa” w 1943 roku, a szkólny dopòwiédò historiã smiercë Józefa Dambka i aresztowaniò wiele nôleżników „Grifa” w 1944 r., czegò przëczënë bëło przejãcë przez Gestapò dokùmentów, jaczé Dambek miòł przë se.

IV. Dalszé dzeje „Grifa”

W fòrmie krótczégò wëkładu szkólny òpòwiédò ùcznióm, jak nawetka pò drëdżi swiatowi wòjnie nie dôwelë pòkù żòłniërzóm „Grifa” na przëkładze òstatnégò kòmendanta naczelnégò Aùgùstina Westphala, òbskarżonégò ò zmòwã z Niemcami i zamãczonégò przez ÙB w 1946 roku.

V. Pierwòtnò rekapitulacjò

Ùczniowie wëkònjã zadanié nr 6 i starajã sã òbjasnìc znaczenié „Grifa” w historii Kaszëb. Pòtemù, jakno zadanié domòwé, dostòwajã pòlét òpracowaniò biogramù wëbrónégò partizanta „Grifa Pòmòrsczégò” dzejajãcégò w nôblëższim òkòlim.

KARTA PRÒCĚ

Zadanié 1

Zapòznòj sã ze zdrzòdłowim tekstã.

18 strëmiannika [1942 r.] przëszło do mie ùrzãdowé pi-smiono, jaczé pòd zagròzbã ùkòraniò nakazywało mie stawic sã 20 strëmiannika w strzëlicë przedwòjnowégò Bractwa Kùrkòwégò. (...) Terò nen bùdink (...) służył za partijnã kwatérã NSDAP. (...) Ani 5 minut nie dérało, jak mie zawezwelë. Jò òbòcił stòł stojãcë kòle salë. Przë kòzdim z nich bëło trzech ùmùndurowónëch i z broniã w pòszëkù „panowników swiata”, to je SS- i SA-manów. Jeden sedzòł na pòstrzòdkù stòłu, naprocëm stojòł stòłk, a z bòków tegò

stòłka stojelë dwaji pòòstali. Taczych stòłów wëstawionëch tam bëło bez mała 15. Na salë bëło dosc tëlì lëdztwa. Tej-sej chtos cos gòsno wëkrzikiwòł.

Mie zawòtelë do stòłu ùstawionégò naprocëm dwië-rzów, jaczima sã wchòdało. Kòzelë mie sadnãc naprost sedzãcégò SA-mana. Ten wzãł w rãkã jaczis cedel, ju wërëchtowóny, wëpisóny na maszinie, przëzdrzòł sã mie i spitòł ò òsobòwé pòdòwczì (...). Naròz jakbë piorën trzasł:

- Twój òjc służył w przëczim wòjskù, tak tej të jes Niemc.

Jò òdrzëk spòkójno: Jo, òjc służył w przëczim wòjskù, bò mùszòł, ale to ze mie Niemca nie robi.

- Trzëm pësk. Jò wiëm lepi. Të jes Niemc.

- Jò sã ùrodzył jakno Pòlòch, kò tej nie wiëm, jak jò mògã bëc Niemcã.

Ùderzëlë mie w gãbã z krzikã: Të jes Niemc!

Terò ju nié tak zuchterno jò rzëkł, że nié. Jò òberwòł z drëdżi stronë.

- Mùszisz pòdpisac ten papiór!

- Jò jesz nie jem 21 lat stòri, tej mie nie je wòlno.

- Mòsz 18, to sygnie. Jak nie pòdpiszesz, tej so wdarzë, że nié leno ce, ale całã twòjã familiã wsadzã do Stutthòfù. (...)

Jò pòdpisòł nen cyrograf, jakbë jò dëszã zaprzëdòł diòb-tu, a ze spùszczonã głòwã wëlòzł ze salë.

(C. Knopp, Przez Stalingrad do Londynu, Tczew 2007).

Na spòdlim tekstu òbjasni, jak òdbiwało sã wpisywanié młodëch Pòmòrzanów na Niemieckã Nòrodowòscowã Lëstã.

.....

.....

.....

.....

Zadanié 2

Zapòznòj sã ze zdrzòdłowim tekstã.

Instrukcjò Krëjamny Wòjskòwi Òrganizacji „Grif Pòmòrsczi”

Krëjamnò Wòjskòwò Òrganizacjò „Grif Pòmòrsczi” Kòzdemù nôleżnikòwi K.W.Ò.G.P. nót je wiedzec, że:

1. Przëdnym naszim cëlã je òswòbòdzenié òjczëznë i Kòscoła katolëcczégò z rãków zniënawidzonégò wroga.
2. K.W.Ò.G.P. je òrganizacjã apòliticalnã, czësto wòjskòwã, temù nie służy niżòdny partii.



3. Mĕ, Pòmòrzanowie, nôleźnicĕ K.W.Ō.G.P. z rozkazu zastāpcĕ na krŏj Naczelnĕgò Wòdza Sĕtów Zbrojnĕch Rzplĕti w Londinie generała Sosnkòwsczĕgò jsmĕ żòtniĕrzama Pòlszczi Armii Krajowi, a Ji żòtniĕrz to zdiscĕplinowóny, pòslĕszny, slepò, ale mądro wĕpòtńiwajācy rozkazĕ wādzów jemù zwiĕrzchnĕch.
4. W prŏcĕ naszi czerĕjemĕ sā direktiwama Rządu Rzecz-pòspòlĕti Pòlszczi w Londinie i rozkazama Wòdza Naczelnĕgò generała Sosnkòwsczĕgò.
5. Dzyrskò wĕstāpiwómĕ procĕm separatizmŏwi dzĕlnicowĕmù. Priwata, partijniactwŏ i szowinizm nõrodowi sq nama cĕzĕ.
6. Nicht z nõleźników K.W.Ō.G.P. ni mŏże dopùszczac sā czĕnów taczich, jacĕ bĕ mŏglĕ szkòdzĕc Pòlszczĕmù Nõrodowi abŏ przĕniesc ùjmā dobrĕmù mionu naszi Ōrganizacji.
7. Nõleźnicĕ K.W.Ō.G.P. dopòmŏgajā wszĕtczim Pólchŏm brĕkùjācym òpieczy i pòmŏcĕ, sztòltĕjā dĕcha òpiartĕgŏ na prŏwdzĕwi chrzescĕjańsczi etice, rozkòscĕrzajā wiarā w dobĕcĕ i jasnĕjācā prziĕdnotā sprawiedlĕwi, mŏcarstwŏwi i demŏkraticzny Pòlszczi.

Czerownik Przdĕnĕgò Wĕdzĕlu Ōrgan. (-) Lech
Kŏmendant Naczeln. Załŏzca K.W.Ō.G.P. (-) Kŏnar
i Przdĕnik Radĕ (-) Kil

(A. Gāsiorowski, K. Steyer, *Tajna Organizacja Wojskowa Gryf Pomorski*, Gdańsk 2010, s. 150).

Ōdpŏwiĕdz na pĕtania.

1. Jaczi charakter miała Krĕjajmnŏ Wŏjskŏwŏ Ōrganizaciŏ „Grif Pòmòrsczi”?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Jacĕ zadania wĕznaczĕlĕ so przdĕnicĕ „Grifa”?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Chto miŏł ōbjāc zwiĕrzchnictwŏ nad ōrganizaciā?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadaniĕ 3

Zapŏznŏj sā ze zdrŏdłŏwym tekstā.

Statut Krĕjajmny Wŏjskŏwi Ōrganizacji Grif Pòmòrsczi

Przdĕnictwā Krĕjajmny Wŏjskŏwi Ōrganizacji „Grif Pòmòrsczi” je Rada Naczelnŏ Krĕjajmny Wŏjskŏwi Ōrganizacji „Grif Pòmòrsczi”, chtĕrna je nõwĕższā ùstŏwcowā i rozkazŏdŏwnā wĕszĕznā sprawùjācā kŏntrolā nad ōrganama ji pŏdlĕgajācyma, jaczima sq: a) Przdĕny Ōrganizacyjnny Wĕdzĕl, b) Kŏmenda Naczelnŏ i jima pŏdlĕgajācŏ wādzā, to samŏ sā tĕczy pŏjedincich nõleźników. Radā K.W.Ō.G.P twŏrzā załŏzcĕ Ōrganizacji, nõleźnicĕ, chtĕrny w ji rozwoju wĕkŏzelĕ sā nõwiākszą starā i ùcemiāgā, jak tĕż ōsobistoscĕ, chtĕrnĕch ùznaniĕ abŏ zastĕdži, jaczima przĕsłuzĕlĕ sā Pólchŏm i Pañstwù, tegŏ sā domŏgajā, a chtĕrny bez Radā ōstelĕ dokŏoptowŏny do nõleźników ji karna.

(A. Gāsiorowski, K. Steyer, *Tajna Organizacja Wojskowa Gryf Pomorski*, Gdańsk 2010, s. 433).





Źŏłtniérze „Grifa Pòmòrsczegò” dzejalĚ w wiele placach na KaszĚbach. Na òdjimkù pòmnik na wdŏr jich biŏtcki z Niemcama pòd Łubianą w 1944 r. (òdj. z: C. Obracht-Prondzyński, *Zjednoczeni w idei*, Gdańsk 2006, s. 320).

WĚkŏnŏj zadania.

1. NacĚchùj schemat òrganizacyjny naczelnegò przednictwa „Grifa Pòmòrsczegò”.
2. AnalizĚjącĚ skłŏd i kŏmpetencje, scharakterizuj znaczeniĚ, jacĚ mia Rada Naczelnŏ „Grifa”.

ZadaniĚ 4

Zapŏznŏj sĚ ze zródłŏwim tekstĚ.

Statut KrĚjamny Wŏjskŏwi Őrganizacji Grif Pòmòrsczi

- I. KrĚjamnŏ Őrganizacjŏ „Grif Pòmòrsczi” je òrganizacjĚ czĚsto wŏjskŏwĚ, temù tĚż nie słuŹi niŏdny pŏliticznj partii, leno nŏglĚcyma interesŏm RzeczpospŏlĚti Pŏlszczi i ji òbĚwatelŏm.
- II. Dzejanim swŏjim K.W.Ő G.P. òbjimŏ òbrĚmiĚ PòmòrzcĚgŏ, Gduńska i Pŏgrańcza.
- III. PrzednĚ zadania K.W.Ő G.P. zesadzone sĚ w pŏstĚpnĚch pŏnktach:
 1. PrzerĚchtowaniĚ wszĚtczych patrioticzno mĚslĚcĚch Pŏlŏchŏw i Pŏlŏszkŏw, zdatnĚch do biŏtcki z broniĚ abŏ wspŏmŏgajĚcy słuŹbĚ wŏjskŏwi a bĚdĚcĚch 16 lat stŏrima, do biŏtcki z òdwiĚcznym wrogĚ.
 2. ZbiĚraniem do grĚpĚ i kùpianiem broni, amunicji wszelejaczĚgŏ òrtu i jinĚgŏ wŏjskŏwĚgŏ sprzĚtu, nadto lĚczniczych instrumentŏw i sanitarnĚch przĚbŏrŏw.

3. Zbrojnŏ biŏtka dĚŹnotĚ do wĚzwŏleniŏ ŐjczĚznĚ (PòmòrzcĚgŏ), przĚtĚczeniŏ do Pŏlszczi Gduńska, WschŏdnĚch PrĚsŏw i nadbŏłtĚcczych ziemiŏw razĚ ze SzczecĚnĚ i òstrowĚ RugiĚ (za orĚŹ chwĚcy ŹŏłtniĚrznasz na rozkŏz NaczelnĚgŏ Wŏdza SĚłŏw ZbrojnĚch RzeczpospŏlĚti Pŏlszczi).
4. ŐdzwĚskaniĚ bez Kŏscŏł katolĚcczi wszĚtczych swiĚtiniŏw wczasnĚ mŏ òdebrŏnĚch (w czasach przed- i pŏrozbiŏrowĚch) przez wrogŏw wiarĚ swiĚti i jak leno mdze to mŏŹlĚwĚ, pŏdniesieniĚ szlachŏtŏw krŹiza sw. i ũstawieniĚ na dŏwnĚch mŏlach pŏmnikŏw Christusa Pana, Nŏsw. Marije PannĚ i swiĚtĚch Pańsczych.
5. Pŏdzemnŏ biŏtka z wrogĚ przez szerzwiĚniĚ defetizmŏ w niemiecckzi spŏłĚznie, dezercji w rĚgach niemiecckzi armii, przĚrĚchtowaniĚ sabŏtaŹŏw, jaczych wrŏg sĚ nie doznŏ, zwŏlniwaniĚ biegu robŏtĚ we wszĚtczych òbrĚmiach ŹĚcĚgŏ òpanowŏnĚgŏ bez Niemcŏw.
6. PŏdtrzymiwaniĚ nŏrodowĚgŏ dĚcha westrzŏd swŏjŏrcŏw, chłŏpŏw i białkŏw, rozkŏscĚrzaniĚ wiarĚ w òdzwĚskaniĚ wŏlnŏtĚ kraju. ŐdcyganiĚ Pŏlŏchŏw i Pŏlŏszkŏw òd przĚjimaniŏ niemiecckzi nŏrodowŏscĚ (eingedeutschung) i przĚstĚpŏwaniŏ do niemiecckzi armii.
7. ChrŏnieniĚ Pŏlŏchŏw i Pŏlŏszkŏw ũstĚgŏwŏnĚch bez niemiecckĚ wĚdze, a tĚŹ jeńcŏw wŏjennĚch z państwŏw mdĚcĚch naszima przĚstŏjnikama. DopŏmŏganiĚ w spŏsŏb materialny Pŏlŏchŏm i Pŏlŏszkŏm mdĚcym w: a) łagrach dlŏ jeńcŏw, b) wĚsĚdlonyma, c) w karnĚch łagrach, d) we wiŏldŹi ŹĚcŏwi biĚdŹe. SpieszeniĚ z doktorskĚ pŏmŏcĚ i religijnĚ pŏcechĚ wszĚtczima tima naszima swŏjŏkama, chtĚrny mŏszĚ sĚ tacĚc.

(A. GĚsiorowski, K. Steyer, *Tajna Organizacja Wojskowa Gryf Pomorski*, Gdańsk 2010, s. 432–433).

WĚkŏnŏj zadania.

1. Przedstawi przednĚ cĚle òrganizacji.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....



2. Przedstawi nastawieniĕ „Grifa” do londińszczĕgŏ rządu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Jaczĕ bĕto ōbrĕmiĕ dzejaniŏ ōrganizacji?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Ōpiszĕ nastawieniĕ „Grifa” do Kŏscoła katolĕcczĕgŏ i sprŏbuj ōbjasnic, jaczĕ bĕtĕ tegŏ przĕczĕnĕ.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadaniĕ 5

Zapŏznŏj sĕ ze zdrojŏwim tekstĕ.

Relacjŏ Jana Szalewsczĕgŏ

Ō tim doznŏt sĕ Jur [Jŏzef Dambek] i jegŏ drĕszĕ (Kŏszŏtka). W kartĕsczim jemŭ pŏwierzĕlĕ [ks. Jŏzefowi Wrĕczĕ] prezes.[urĕ] Radĕ i ũtwŏrzeniĕ Grifa. Ten zarŏ chĕtno na to przĕstŏt (rok 1941). Prŏca, jak jŏ ju wdŏrżŏt, mia za zadaniĕ zwĕskaniĕ jak nŏwiĕkszĕgŏ karna nŏleźnikŏw. A skŏrno docygŏ do 5000 w trzech pŏwiatach: kartĕsczim, kŏscersczim i chŏnicczim, pŏwŏtelĕ Kŏmendĕ Naczelnĕ, chĕtna bĕta przĕcz.[ĕnĕ] sztridu pŏmidzĕ Jurĕ a Riszĕ [Jŏzefĕ Gerszewsczim] ō to, chto je wedle sŏlżbŏwi randzi wĕzszĕ: Jur czĕ Risz, a tĕż jinĕ czĕsto priwatnĕ (intimnĕ) sprawĕ. Tedĕ

Rawicz [Jŏzef Wrĕcza] rozwiĕzŏt caŕĕ Radĕ i nakŏzŏt caŕĕ kŏmendĕ nacz. rozwiĕzac, spalĕc akta i spisĕnczi, leno tegŏ prawie nie zrobilĕ. Pŏtemŭ Jur ũtwŏrziŏ Radĕ ōd nowa, sŏm sĕ ōgŏlosyŏ ji przĕdnikĕ i pŏwŏtŏt nowĕgŏ kŏmendanta.

(A. Gĕsiorowski, K. Steyer, *Tajna Organizacja Wojskowa Gryf Pomorski*, Gdańsk 2010, s. 403–404).

Napiszĕ, jaczĕ sztridĕ pŏwstaŏ midzĕ przĕdnikama KWŌ „Grif Pŏmŏrsczi” w 1943 roku.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadaniĕ 6

Na spŏdlim niŭi zamieszczŏnĕgŏ tekstu sprŏbuj krŏtkŏ ōpisac znaczeniĕ, jaczĕ mia Krĕjamnŏ Wŏjskŏwŏ Ōrganizacjŏ „Grif Pŏmŏrsczi” ōb czas II swiatowi wŏjnĕ.

Nŏt je pŏdsztrichnĕc, ŭe Pŏmŏrzanowie, w tim Kaszĕbi, tim sĕ mŏgĕ bŭsznic, ŭe dzejaniĕ „Grifa” przĕdno wskŏzĕje na jich wŏlĕ ōbstojiwaniŏ za pŏlskŏscĕ. W czasie, czĕdĕ wiele Pŏmŏrzanŏw gŏdzĕto sĕ z mŭszĕ pŏdpisaniŏ wnioskŭ ō wpisaniĕ na niemieckĕ nŏrodowŏscŏwĕ lĕstĕ, dzejŏt ju „Grif Kaszĕbsczi”, a czĕj wiele Pŏmŏrzanŏw ōstaŏ wcygŏtĕch na III grĕpĕ DVL, dzejŏt „Grif Pŏmŏrsczi”. W „Grifĕ” wespŏtdzejelĕ Pŏlŏszĕ, chĕtny rozmĕslnŏ zdecydowelĕ sĕ nie wĕpisĕwac wnioskŭ ō DVL razĕ ze wpisŏnyma na DVL, jak i dezerterowie z Wehrmachtu. Zamieszcziwajĕcĕ w bĕnowĕch dokŭmentach niemiecczi pŏlicji bezpieczeństwa liczbĕ zamkŏtĕch w sŏdzĕ nŏleźnikŏw ōrganizacji, doznac sĕ daŏto, ŭe bĕtĕ to ōsobĕ zapisŏnĕ do III, a nawetka do II grĕpĕ DVL, a mdĕcĕ nŏleźnika-ma „Grifa”. Dzĕka tima lĕdzŏm szŏ lŭi ōrganizowac ŏczbĕ, legalizacjĕ i prowadzĕc akcje antiszpiegŏwsczĕ.

(A. Gĕsiorowski, K. Steyer, *Tajna Organizacja Wojskowa Gryf Pomorski*, Gdańsk 2010, s. 403–404).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tŏmaczĕta Bŏżena Ũgŏwskŏ



Hana Makurôt

Òtmiana przez przëpôdczi jistników chtôpsczégò ôrtu

Úczba mdze sã tikała òtmianë przez przëpôdczi jistników chtôpsczégò ôrtu, taczych jak np.: *stark, trus, wid, czerz, stółk*. Jistniczi chtôpsczégò ôrtu colemato kùnczã sã na spòtzwãk, np. *słowôrz, syn, drëch*. Równak je téż karno jistników chtôpsczégò ôrtu, jaczé kùnczã sã samòzwãkã *-a*, np. *pòeta, dolmaczëra, kòntrolëra* i òne òtmieniawã sã tak samò, jak jistniczi biãłogłowszczégò ôrtu. Tuwò mdzemë zajimac sã leno òtmianã jistników chtôpsczégò ôrtu zakùnczonëch na spòtzwãk.

pòjedincznò lëczba

Nazëwôcz (chto?, co?)*wid pùjk knôp drëch***Rodzôcz** (kògò?, czegò?)*widu pùjka knôpa drëcha***Dôwôcz** (kòmù?, czemù?)*widowi pùjkowi knôpu drëchowi***Winowôcz** (kògò?, co?)*wid pùjka knôpa drëcha***Narzãdzôcz** (z kim?, z czim?)*widã pùjkã knôpã drëchã***Mólnik** (ò kim?, ò czim?)*widze pùjkù knôpie drëchù***Wòtiwôcz** (ò!)*widze! pùjkù! knôpie! drëchù!*

wielnò lëczba

Nazëwôcz (chto?, co?)*widë pùjczy knôpi drëchowie***Rodzôcz** (kògò?, czegò?)*widów pùjków knôpów drëchów***Dôwôcz** (kòmù?, czemù?)*widóm pùjkóm knôpóm drëchóm***Winowôcz** (kògò?, co?)*widë pùjczy knôpów drëchów***Narzãdzôcz** (z kim?, z czim?)*widama pùjkama knôpama drëchama***Mólnik** (ò kim?, ò czim?)*widach pùjkach knôpach drëchach***Wòtiwôcz** (ò!)*widë! pùjczy! knôpi! drëchowie!***Cwiczënk 1**

Òtmieni przez przëpôdczi słowa:

*kãtor, ptôch, stółk, òjc, król, bót.***Cwiczënk 2**

Dofùlj tekst pòdónyma w nôwiasu jistnikama w pasownym przëpòdkù.

Jón dostòł òd swòjégò (*tatk*) fejn czòrnégò (*pùjk*). Ze swòjim (*kòt*) Jón chòdzył dzëń w dzëń do zelonégò (*las*) i òni dwòje stëchelë, jak spiëwają lasowé (*ptôch*). Òni téż wëzërelë za pòchnãcyma (*kwiat*). Nemù (*kòt*) te (*kwiat*), co tam rostë, zdòwatë sã bëc nòpësniëszima na całim (*swiat*). Pùjk farwné (*ptatk*) pòtkónëch (*kwiat*) wãchòł i òbchòdòł wszëtczé (*kwiòtk*) z kòzdi stronë. W nym (*las*) zdòwało sã bëc jak w snòzim (*ògród*). Dlò (*człowiek*) to je nie do pòmëszlëniò, żebë jaczis kòt tak baro bëł ròd w taczim (*mól*) jak prawie las z farwnyma (*kwiatuszk*).

